

УДК 780.646.7.071.2

DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.1.2>

Євген Чуріков

<https://orcid.org/0000-0003-0823-0305>

аспірант

Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка (м. Полтава),

концертмейстер групи валторн

Загребський філармонічний оркестр (Хорватія)

ievgen.churikov@gmail.com

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ СВІТОВИХ ВАЛТОРНИСТІВ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЇХ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РИС

У статті досліджено валторнове виконавство, якому належить особливе місце в становленні та розвитку музичної культури, у функціонуванні духової музики в суспільстві як художнього явища. Охарактеризовано індивідуальні, виконавські риси світових валторністів (Радек Баборак, Джейфф Брайан, Радован Влаткович, Валентин Марухно). Окреслено особливості виконавської майстерності валторністів у сольній, оркестровій і ансамблевій практиці. Висвітлено виконавський стиль та виконавські особливі валторністів сучасності.

Ключові слова: валторнове виконавство, музичний стиль, виконавський індивідуальний стиль, Радек Баборак, Джейфф Брайан, Радован Влаткович, Валентин Марухно.

Евгений Чуриков

аспірант

Луганский национальный университет

имени Тараса Шевченко (г. Полтава),

концертмейстер группы валторн

Загребский филармонический оркестр (Хорватия)

ТИПОЛОГИЗАЦИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ТЕХНИКИ МИРОВЫХ ВАЛТОРНИСТОВ КАК ОТРАЖЕНИЕ ИХ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ЧЕРТ

В статье исследовано валторновое исполнительство, которому принадлежит особое место в становлении и развитии музыкальной культуры, в функционировании духовой музыки в обществе как художественного явления. Охарактеризованы индивидуальные, исполнительские черты мировых валторнистов (Радек Баборак, Джейфф Брайан, Радован Влаткович, Валентин Марухно). Очерчены особенности исполнительского мастерства валторнистов в сольной, оркестровой и ансамблевой практике. Освещены исполнительский стиль и исполнительские черты валторнистов современности.

Ключевые слова: валторновое исполнительство, музыкальный стиль, исполнительский индивидуальный стиль, Радек Баборак, Джейфф Брайан, Радован Влаткович, Валентин Марухно.

Yevhen Churikov

Postgraduate Student

Taras Shevchenko National University of Luhansk (Poltava)

Concertmaster of the Group of Horns

Zagreb Philharmonic Orchestra (Croatia)

TYPOLOGY OF THE PERFORMANCE TECHNIQUE OF THE WORLD HORN-PLAYERS AS A REFLECTION OF THEIR INDIVIDUAL FEATURES

Musical art history has always been related to successive change of musical styles, their cooperation, which are always caused by creative work of the particular performer, composer, certain culture, nation etc. A horn player is, foremost, a professional of high performance culture, who is well aware of the nature of musical and performance activities, musical and artistic creative work, who perfectly masters horn playing technology.

As emphasis of our research is placed on the particular phenomenon – horn player's performance technique, it is worth considering individual and stylish peculiarities features of performance technique of modern worldwide renowned horn players: R. Baborak (Czech Republic), J. Brain (Great Britain), R. Vlatkovic (Croatia), V. Marukhno (Ukraine).

Horn player Radek Baborak (1976) is considered one of the most prominent solo hornists. Specificity of his individual performance style is conditioned by the horn player's artistic thinking forming his intonation and performance language. R. Baborak always has a clear sense of an idea and content of a composition, thinks it over in details, carefully and thoroughly selects the required media, creating the unified musical and artistic form. Virtuosity, technical "effects" aligned with emotional inspiration of romantic feelings are typical for the horn player's individual performance style. He masters sound of extraordinary beauty and strength.

British horn player Jeffrey Brayant (1946) is one of the prominent representatives of European school. His horn arsenal includes not only solo and chamber compositions, but music to films "Star Wars", "Harry Potter", "Batman", "James Bond", "The French Lieutenant's Wife" (from the novel by John Fowles) and other superheroes highlighting the performance of musical compositions of various styles, genres and forms. His play is a balanced combination of high artistry and mastery of all specific performance and technical means. J. Brayant's benefit consists in the formation of the performance style influenced by the European horn school, with its wide tunefulness. This style laid a foundation of the British horn school.

Radovan Vlatkovic (1962) is a Croatian horn player, who differs from other horn players with mastering high culture of sound, intonation and artistic interpretation, excellent musical taste, creative inspiration and artistry. An indisputable index of R. Vlatkovic's performance mastery is the performance level of various sound colors and all types of performance techniques (intonation, meter rhythm, dynamics, agogics and phrasing). His biography is an example of efficient and purposeful formation of the professional solo hornist.

Valentyn Marukhno (1961) is the Honored Artist of Ukraine, assistant professor of P. I. Tchaikovsky's National Music Academy of Ukraine. V. Marukhno promotes his students to achieve the sound ideal standard not only due to the development of performance and technical skills and harmonious development of every personality, developing worldview and musical culture.

Consequently, while playing each modern worldwide renowned hornist (R. Baborak, J. Brayant, R. Vlatkovic, V. Marukhno) shows the difference caused by the performance style and peculiar individual features. Forming own repertoire, hornists prefer the compositions, which permit showing the performance musical individuality to the maximum.

Keywords: *horn playing, musical style, individual performance style, Radek Baborak, Jeffrey Brayant, Radovan Vlatkovic, Valentyn Marukhno.*

Вітчизняні музикознавці дедалі більше уваги приділяють проблематиці, пов'язаній із питаннями виконавських індивідуальних рис музиканта, розглянутих в історичних, теоретичних та методичних музикознавчих роботах. Індивідуальні особливості та виконавські риси валторніста безпосередньо залежать від властивостей його виконавського апарату як складної функціональної системи, адаптованої до умов гри на валторні. Актуальність проблеми визначається процесом інтенсивного розвитку валторнового виконавства, що пов'язано з намаганням до самоствердження валторни в колі мідних духових інструментів, опануванням нових репертуарних можливостей, зростанням образно-змістовного навантаження

оригінальних сучасних творів та поширенням специфічно-технічних засобів музичної виразності у процесі гри на валторні.

Ретроспективний аналіз музикознавчої і науково-методичної літератури показав, що виконавська техніка духовика як компонент майстерності виконавця завжди була предметом особливої уваги музикантів-педагогів. Валторнове виконавське мистецтво постає сьогодні як результат діяльності багатьох поколінь виконавців-духовиків і педагогів, яке частково досліджували: В. Березін [2], В. Богданов [3], В. Буяновський [4], Ю. Фортунатов [16], О. Фурукін [17], Дж. Хамфріс [19]. Дослідження розвитку валторнового мистецтва і конструктивні особливості валторни розглядали Л. Беленов [1], А. Вдов [5], І. Семеряга [13], І. Якустіді [18] та ін.; теорію і методику викладання гри на валторні висвітлювали Ю. Гриценко [6], В. Полех [12], Ф. Фаркас [14] та ін.

Мета статті – висвітлити виконавські особливості й індивідуальні риси сучасних валторністів світового рівня: Радека Баборака (Чехія), Джеффа Брайана (Англія), Радована Влатковича (Хорватія), Валентина Марухна (Україна), проаналізувати їх творчість.

Мистецтво гри на валторні, пройшовши великий історичний шлях, нині рухається в напрямку свого подальшого розвитку, що характеризується вищим, порівняно з попередніми періодами, рівнем виконавської майстерності музикантів, їх сольної, оркестрової і ансамблевої практики.

Історія музичного мистецтва завжди була пов'язана з послідовною зміною музичних стилів, їх взаємодією, джерелом яких завжди є творчість конкретного виконавця, композитора, певної культури, нації та ін.

Стиль у мистецтві визначається як “історично сформована спільність образної системи, засобів і прийомів художньої виразності, обумовлена єдністю ідейно-історичного змісту” [15, с. 353]. Із проблемами стилю як сукупністю музичних явищ постійно стикаються виконавці.

Л. Мазель відзначає: “Музичний стиль – це те, що виникає на певному соціально-історичному ґрунті і пов'язана з певним світоглядом система музичного мислення, ідейно-художніх концепцій, образів і засобів їх втілення” [7, с. 15].

Розглядаючи “виконавський індивідуальний стиль”, потрібно визначити його складові – теоретичну та історичну. Теоретична – об'єднує конкретний стиль в одне ціле, а історична – демонструє співвідношення різних стилів між собою. Так, В. Медушевський звертає увагу на те, що “стиль має два виміри: власне смислове значення та значущість – відображення у дзеркалі інших стилів” [8, с. 7].

Він відзначає, що стиль – “це принципово цілісна модель світосприйняття епохи, живий портрет людської особистості. Виражаючи багатомірність особистості, єдність її рис та виявів, стилі передають розбіжності цілісних світоспоглядань” [9, с. 35].

Валторніст-виконавець – це, насамперед, професіонал високої виконавської культури, який глибоко знає природу музично-виконавської діяльності, музично-художньої творчості та досконало володіє технологією гри на валторні.

Отже, індивідуальний стиль валторніста впливає на характер інтерпретації музики, де необхідною умовою у процесі виконання є усвідомлене використання музикантом комплексу звукових виконавських засобів (темпу, динаміки, тембру, артикуляції, штрихів, фразування, агогіки, звуковисотної інтонації).

Оскільки в центрі уваги нашого дослідження є конкретне явище – виконавська техніка валторніста, то варто розглянути індивідуальні й стильові особливості виконавської техніки світових валторністів сучасності: Радека Баборака (Чехія), Джеффа Брайана (Англія), Радована Влатковича (Хорватія), Валентина Марухна (Україна).

Валторніста *Радека Баборака* (народ. 1976 р.) вважають одним із найвидатніших представників сольного валторнового виконавства. Його виконавський індивідуальний стиль формується протягом усього творчого життєвого періоду. Заняття на валторні Радек Баборак розпочав у 8 років з Карелом Кренком, а продовжив навчання (1989–1994) у Празі в професора Бедржиха Тилшара, який систематично спрямовував його до успіху.

Щоб стали зрозумілишими виконавська діяльність та особливості виконавського стилю, необхідно розглянути сторінки його життєво-творчого розвитку.

Радек Баборак народився в Чехії у м. Пардубице. Заняття на валторні почав з 8 років у класі Карела Кшенека. У 12 років став абсолютним переможцем Міжнародного конкурсу “Concertino di Praga”; згодом – лауреатом третьої премії на конкурсі “Празька весна” та переможцем радіоконкурсу ЮНЕСКО. Вищу освіту отримав у Празькій музичній академії у класі Бедржиха Тилшара.

Із 1993 року Р. Баборак починав активну концертну діяльність і регулярну участь у престижних Міжнародних музичних конкурсах як соліст та у складі ансамблів, здобуваючи призові місця (Швейцарія: м. Женева; Німеччина: м. Маркнойкірхен, м. Мюнхен ARD).

У 1997 році він став володарем першої премії Міжнародного конкурсу ARD (Німеччина, м. Мюнхен) зі своїм ансамблем AFFLATUS QUINTET.

У цей період Радек Баборак уже отримав всесвітнє визнання. Він записувався для декількох радіостанцій, виступав у телевізійних передачах у Нідерландах, Німеччині, Франції, Японії і Чехії. Отримував запрошення на гастролі в Токіо, Мюнхен, Берлін, Амстердам, Париж і мав великий успіх на концертних сценах як соліст-валторніст. Працював з видатними оркестрами: Симфонічним оркестром Баварського радіо, Німецьким симфонічним оркестром у Берліні, Симфонічним оркестром SWF, Кьольнським радіооркестром, оркестром Чеської філармонії, оркестром Моцартеум Зальцбурга, симфонічним оркестром NHK в Токіо.

Репертуар Р. Баборака складається з віртуозних барокових і класичних концертів, великих романтичних творів і сучасної музики (Карла-Марії Вебера, Роберта Шумана, Шарля-Каміля Сен-Санса, Ріхарда Штрауса, Рейнгольда Глієра, Макса фон Пауера, Паула Дукаса, Малкольма Генрі Арнольда, Курта Магнуса Аттерберга, Ежена Боззи та інших).

Відомо, що слово “стиль” (від грецького *stilos* – гостра паличка для письма) у стародавньому світі позначало гарний почерк, а потім вміння правильно і красиво викладати думки.

Отже, специфіка виконавського індивідуального стилю Радека Баборака обумовлюється художнім мисленням валторніста, що формує його виконавську інтонацію і виконавську мову.

Тут доречно згадати висловлювання М. Михайлова, що “стиль у музиці – це єдність системно організованих елементів музичної мови, зумовлену єдністю системи музичного мислення як особливого різновиду художнього мислення” [10, с. 117].

Радек Баборак завжди має чітке уявлення про задум та зміст твору, обмірковує його до найдрібніших деталей, ретельно й точно обирає засоби виразності, утворюючи єдину музично-художню форму. Для індивідуального виконавського стилю валторніста характерні віртуозність, “ефекти” технічного порядку, які перекликаються з емоційною натхненністю романтичних почуттів. Він володіє звуком, надзвичайним за красою і силою.

Відмінна особливість Радека Баборака – це потреба в постійному самовдосконаленні, як технології гри на валторні, в індивідуальному музично-художньому осягненні виконуваної музики і формуванні естетично-ціннісного ставлення до неї, так і в безпосередній самореалізації творчого потенціалу. Чим досконалішою стає його виконавська майстерність, тим якісніше забезпечується виконавський і творчо-інтерпретаційний процес. Важливою передумовою його розвитку є потреба в постійному творчому пошуку, а також інтерес до валторнової виконавської діяльності (сольної, ансамблевої, оркестрової). Весь цей комплекс характеризується складним сплетінням інтелектуальних, вольових і емоційних станів Р. Баборака.

Важливу сторону сольного виконавства гри на валторні Р. Баборака визначає художня інтерпретація, що безпосередньо пов’язана зі своєрідністю прояву виконавської майстерності музиканта. Його повноцінне відображення емоційності передбачає не тільки відповідний характер інтонування, а й адекватне відтворення та доповнення художньо-музичної образності конкретними артистично-виконавськими рухами.

Одним із видатних представників європейської школи – є англійський валторніст *Джефф Брайан* (народ. 1946 р.).

Відомості про життя та діяльність Джеффа Брайана у мистецтвознавчій літературі обмежені. Але в нашому розпорядженні є інтерв'ю з великим валторністом, де задокументовано відомості про його життєвий і творчий шлях [20]. На валторні він почав займатись із шістнадцяти років і незабаром приєднався до Національного молодіжного оркестру. Фундаментальну підготовку та достатній концертно-виконавський досвід здобув у Королівській академії музики (м. Лондон) у відомого викладача-валторніста Айвора Джеймса, що відразу дало неймовірні результати: Д. Брайан – перша валторна Борнмутського симфонічного оркестру, оркестру Лондонської філармонії, Лондонського симфонічного оркестру. З 1973 року – професор Гілдохольської школи музики і драми у Лондоні. Джефф Брайан плідно поєднував викладацьку діяльність з роботою в оркестрі. 1975 року став концертмейстером групи валторн Королівського філармонічного оркестру.

У його валторновому арсеналі не тільки сольні та камерні твори, а й музика до кінофільмів “Зоряні війни”, “Гаррі Поттер”, “Бетмен”, “Джеймс Бонд”, “Дружина французького лейтенанта” (за романом Джона Фаулза) та інших супергероїв, що свідчить про виконання музичних творів найрізноманітніших стилів, жанрів та форм. Гра Джеффа Брайана відрізняється врівноваженим поєднанням високого артистизму з майстерністю володіння всіма специфічними виконавсько-технічними засобами.

Джефф Брайан є репетитором у Міжнародному молодіжному оркестрі (I,CULTURE Orchestra), який складається з молодих музикантів європейських країн і є одним з кращих і найвідоміших молодіжних оркестрів світу. Музиканти, які до нього належать, відібрані зі сотень кандидатів, беруть участь у щорічних прослуховуваннях. Загалом, у ньому взяли участь понад 600 молодих музикантів. Оркестр дає молодим музикантам змогу відточувати свою професійну майстерність під керівництвом видатних диригентів, солістів та інструменталістів з найкращих у світі оркестрів.

Саме у згаданому оркестрі автор цієї статті познайомився з унікальним валторністом-музикантом Джеффом Брайаном, який провів незабутні майстер-класи. Він говорив, що сучасне валторнове виконавство пред'являє до музиканта широкі та різноманітні вимоги, а саме: впевнено володіти всіма видами валторнової техніки, володіти активним мисленням, володіти багатого і розвиненою емоційною сферою. За його словами, “свобода виконання – це результат величезної творчої роботи”, “необхідно свої думки узгодити з ідеєю композитора” (з особистого спілкування).

Усе це дає можливість досягти максимальної виразності та переконливості у виконанні на валторні, що здійснюють за допомогою комплексу різних виконавсько-виразних засобів. Заслуга Джеффа Брайана полягає у формуванні виконавського стилю, створеного під впливом європейської вокальної школи, з її широкою розспівністю. Цей стиль став основою англійської школи гри на валторні.

Радован Влаткович (народ. 1962 р.) – хорватський валторніст і викладач музики, соліст Берлінського симфонічного оркестру, викладач Штутгартської вищої школи музики і театру, викладач консерваторії Моцартеум у Зальцбурзі та Вищої школи королеви Софії в Мадриді, лауреат міжнародних конкурсів.

У віці шести років, під час дворічного перебування у Сполучених Штатах Америки, маленький Радован отримав свій перший урок з валторни. Згодом він навчався в Академії музики в Загребі, а також у Північно-західній німецькій академії музики в Детмольді, де закінчив навчання з відзнакою.

Географія виступів геніального сучасного валторніста широка й охоплює подорожі у ролі як соліста, так і педагога по класу валторни.

Уже будучи студентом, Радован отримав призи на Міжнародному конкурсі у м. Льеж (Бельгія), XII-му музичному конкурсі в Югославії, міжнародному конкурсі “Ремо Ансона” в Італії. На особливу увагу заслуговує вручення першої премії на Міжнародному конкурсі ARD у Мюнхені в 1983 році. Знаковим є те, що цю нагороду не присуджували у валторновій грі протягом 14 років. Надалі – лауреат численних міжнародних конкурсів, що, безсумнівно, стало новим етапом у його професійній діяльності. Р. Влатковича запрошували для участі в багатьох

європейських фестивалів: у Зальцбурзі, Відні, Единбурзі, Дубровнику, а також для виступів в Америці, Австралії, Ізраїлі, Кореї та Японії.

У 1982–1990 роках Радован Влаткович був головним валторністом симфонічного оркестру Берлінського радіо, але залишив оркестр на користь сольної кар'єри.

Радован Влаткович виступав як соліст з видатними та прославленими симфонічними і камерними оркестрами, такими, як Баварський симфонічний оркестр, Оркестр радіо Штутгарта, Німецький симфонічний оркестр, Мюнхенський камерний оркестр, Англійський камерний оркестр, Симфонічний оркестр BBC, Віденський камерний оркестр, Оркестр “Санта Чечілія” в Римі, Філармонія Роттердам, оркестри в Берні, Базелі й Цюріху, Леоні, Страсбурзі, Токіо Метрополітен оркестр та багатьма іншими знаменитими колективами [22].

Він отримав премію німецьких критиків за запис виступів на CD, в числі яких виконання всіх концертів В. Моцарта і Р. Штрауса спільно з Англійським камерним оркестром під керівництвом британського диригента Джеффри Тейта. Його запис концертів В. Моцарта для валторни був удостоєний премії “Німецький приз критики звукозапису”.

Усі диригенти і музиканти завжди надавали і надають найвищу оцінку його виконавській майстерності.

Від інших валторністів Радован Влаткович відрізняється тим, що володіє високою культурою ведення звуку, інтонування і художньої інтерпретації, гарним музичним смаком, характерним емоційним відчуттям музики, творчим натхненням і артистизмом.

Безперечним показником виконавської майстерності Радована Влатковича є рівень володіння різноманітними відтінками звучання та всіма видами виконавської техніки (інтонація, метроритм, динаміка, агогіка і фразування).

У 1992 році він отримав посаду професора в Державній вищій школі музики та виконавських мистецтв у Штутгарті. Ерудований, освічений музикант, із глибокими теоретичними знаннями передає свій професійний “багаж” учням.

Його біографія є прикладом ефективного та цілеспрямованого формування професійного соліста-валторніста.

При характеристиці виконавської техніки валторністів було б несправедливо обійти заслуженого артиста України, доцента Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського *Валентина Марухна* (нар. 1961 р.).

Музичний шлях валторніста почався 1976 року, коли В. Марухно вступив у Київське музичне училище ім. Р. М. Глієра – клас викладача Валентина Бабенка. Подальша його музична діяльність пов'язана з Московською державною консерваторією імені П. І. Чайковського (клас професора Анатолія Дьоміна. Ще під час навчання в училищі та консерваторії В. Марухно часто виступав у концертах як соліст і ансамбліст.

Його творча діяльність починалася з оркестру Народного ансамблю танцю ім. П. П. Вірського, згодом (з 1991 р.) – Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України – концертмейстером групи валторн.

У нашому розпорядженні є архівні матеріали, де задокументовано відомості про творчий шлях В. Марухна, а саме: Святослав Ріхтер у своєму щоденнику відзначив виконання В. Марухна в опері Бенджаміно Бріттена “Альберт Херрінг”, диригент В. Зива (Москва, 1983 р.) [11].

У виконавську і педагогічну діяльність Валентин Марухно втілює ідеї свого вчителя Анатолія Дьоміна, не тільки у власному виконавстві, а й у процесі навчання студентів. Особливість звуковидобування і темброва відзнака звучання валторни В. Марухна отримали динамічний розвиток у його студентів.

Отже, він прагне до досягнення у студентів звукового ідеалу не тільки завдяки розвитку виконавсько-технічних навичок, а й за гармонійним розвитком кожної особистості, розвиваючи світогляд і музичну культуру.

Педагогічні принципи В. Марухна були близькі до педагогічних принципів професора Анатолія Дьоміна, які базуються на вихованні вокального інтонування під час гри на валторні. Невипадково свою методичну роботу В. Марухно присвятив вокальній кантілені на валторні.

Тут виявився його власний виконавський стиль, а також стиль школи Анатолія Дьоміна та школи Валентина Бабенка до яких він належить.

Важливим у педагогічній діяльності В. Марухна є постійне розширення репертуару, який достатньо розмаїтий за жанрами, стилями, охоплюючи кантиленні, віртуозні, малі й масштабні концертні твори Є. Боззи, Й. Гайдна, П. Дюки, Л. Керубіні, В. Моцарта, А. Розетті, Р. Штраус, Ф. Штрауса, Р. Шумана та інших).

Із аналізу різноманітного репертуару помітно, що він сприяв комплексному розвитку студента й підтверджує віртуозність володіння інструментом.

Найголовнішими завданнями на заняттях, над якими працювали студенти, була робота над технікою звуковедення, чіткою атакою звука, координацією звуковидобування. Валентин Марухно акцентує на виконавському диханні, яке вибудоване на вихованні відчуттів у студента-валторніста. Він рекомендує грати вправи та етюди у повільному темпі. Й обов'язковою умовою було – стежити за тим, щоби, беручи дихання перед кожним звуком, м'язи черевного преса виконували роль своєрідного міха. Для раціонального вдиху необхідно докласти мундштук інструмента до губ, а потім через кути рота й одночасно через ніс швидко і безшумно ввести у легені повітря. При цьому необхідно стежити, щоби вдих здійснювати за активної участі ребер грудної клітини та діафрагми.

За п'ять років свого навчання у класі Валентина Марухна автор статті отримав великий обсяг знань. Він суворий, справедливий, принциповий педагог, його вимоги базуються на багаторічному виконавському досвіді та ерудиції. Його вказівки є законом для всіх студентів, і ми намагались якомога краще виконувати всі завдання, що завжди були розрахованими на сумлінного та вдумливого валторніста-виконавця. Займаючись із Валентином Степановичем, ми дивувалися його терпінню, витримці та розсудливості.

Високий рівень виконавства В. Марухна був відзначений присвоєнням почесного звання “Заслужений артист України” (1997 р.). У роки роботи В. Марухна у Національному заслуженому академічному симфонічному оркестрі України група валторн складалася переважно з його учнів та послідовників. Слухачі й шанувальники концертних виступів завжди звертали увагу на чистоту інтонування та узгоджене звучання групи валторн. Роки плідної роботи на ниві педагогіки в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського дали В. Марухну виховати плеяду валторністів – А. Зінченко (солістка Заслуженого академічного симфонічного оркестру Українського радіо), Є. Чуріков (концертмейстер групи валторн Загребського філармонічного оркестру (Хорватія)), А. Шкіль (концертмейстер групи валторн Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України), А. Лисенко (концертмейстер групи валторн Заслуженого академічного симфонічного оркестру Українського радіо), Лонг Чеі (соліст симфонічного оркестру м. Гуанчжоу (Китай)), які стали окрасою Київської школи духового виконавства і молодими представниками кращих традицій валторнної школи.

Виконавство на валторні, як й інший вид музичної творчості виходить із певних цілей, художньо-естетичних цінностей, ідей, традицій, спадкових зв'язків, які не тільки формуються та усвідомлюються в свідомості музиканта, а як він переглядає їх.

Отже, аналіз виконавських особливостей та індивідуальних рис світових валторністів сучасності (Радек Баборак (Чехія), Джефф Брайан (Англія), Радован Влаткович (Хорватія), Валентин Марухно (Україна)) показав, що кожен музикант-валторніст має свою відмінність, що є наслідком виконавського стилю. Формуючи свій репертуар, валторністи зазвичай віддають перевагу тим творам, які дають змогу максимально проявити виконавську індивідуальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленов Л. Д. Валторна. Москва : РАМ імені Гнесиных, 2004. 320 с.
2. Березин В. В. Духовые инструменты в музыкальной культуре классицизма. Москва : ИОСО РАО, 2000. 387 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України : від найдавніших часів до початку ХХ ст. Харків, 2013. 383 с.
4. Буяновский В. М. Валторна. Москва : Музыка, 1971. 68 с.

5. Вдов А. Ф. Валторна в музыке композиторов венской классической школы: дисс. ... канд. искусствоведения : 17.00.02. “музыкальное искусство” / Московская военная консерватория. Москва, 2005. 220 с.
6. Гриценко Ю. Т. Технология освоения валторны. Москва : Изд. автора, 1991. 152 с.
7. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. Москва : Музгиз, 1960. 466 с.
8. Медушевский В. К проблеме сущности, эволюции и типологии музыкальных стилів. *Музыкальний сучасник. Збірник статей*. Москва : Советский композитор, 1984. Вип. 5. С. 5–17.
9. Медушевский В. К. Музыкальный стиль как семиотический объект. Москва : Советская музыка. № 3. 1979. С. 30–39.
10. Михайлов М. Стиль в музыке. Исследование. Ленинград : Музыка, 1981. 264 с.
11. Монсенжон Б. Рихтер. Диалоги. Дневники. Москва : Классика-XXI, 2002. 480 с.
12. Полех В. Школа игры на валторне. Москва : Музыка, 1986. 158 с.
13. Семеряга И. В. Эволюция валторны в Центральной Европе в XVII–XVIII веках: дисс. ... канд. искусствоведения : 17.00.02. “музыкальное искусство” / Государственная классическая академия имени Маймонида. Москва, 2016. 186 с.
14. Фаркас Филип. Искусство игры на медных духовых инструментах / перев. с англ. под ред. В.Н.Сериковой. Москва : Издательство МГК, 1998. 68 с.
15. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. Москва : Политиздат, 1990. 444 с.
16. Фортунатов Ю. А. Лекции по истории оркестровых стилей. Воспоминания о Ю. А. Фортунатове. Москва : Композитор, 2004. 381 с.
17. Фурукин А. В. Натуральная валторна в работе О. Вандерброка “Основной трактат обо всех духовых инструментах для композиторов”. *Музыка и время*. Москва. 2014. № 7. С. 40–43.
18. Якутиди И. В. К вопросу о формировании губного аппарата валторниста: дисс. ... канд. искусствоведения : 17.00.02. “музыкальное искусство” / Киевская государственная консерватория им. П. И. Чайковского. Киев, 1982. 160 с.
19. Humphries J. The Early Horn: A Practical Guide. Cambridge : Cambridge University Press, 2000. 150 p.
20. Jeffrey Bryant “FRAM FGSM” URL: https://www.gsmd.ac.uk/music/staff/teaching_staff/department/2department-of-wind-brass-and-percussion/109-jeffrey-bryant/ дата звернення 14.02.2019).
21. Radek Baborak. About me. URL: <http://www.baborak.com/en/about-me> (дата звернення 14.02.2019).
22. Croatian-born Radovan Vlatkovic renders divine sounds from the notoriously difficult French horn. Radov. URL: <http://www.croatia.org/crown/articles/9018/1/croatian-born-radovan-vlatkovic-virtuoso-hornist-makes-it-sound-easy.html> (дата звернення 14. 02. 2019).

REFERENCES

1. Belenov, L. D. (2004). *Valtorna* [French horn], Moscow, RAM imeni Gnesinykh. (in Russian).
2. Berezin, V. V. (2000). *Dukhovye instrumenty v muzykal'noy kul'ture klassitsizma* [Wind instruments in the musical culture of classicism], Moscow: IOSO RAO.(in Russian).
3. Bogdanov, V. O., Bogdanova L. D. (2013). *Istoriia dukhovoho muzychnoho mystetstva Ukrainy: vid naidavnishykh chasiv do pochatku XX st.* [History of the musical art of Ukraine: from ancient times to the beginning of the 20th century], Kharkiv. (in Ukrainian).
4. Buyanovskiy, V.M. (1971). *Valtorna* [French horn], Moscow, Muzyka. (in Russian).
5. Vdov, A. F. (2005). “French horn in the music of the composers of the Viennese classical school”, The dissertation of the candidate of Art Studies. Specials 17.00.02. “Musical art”, Moscow Military Conservatory, Moscow, 220 p. (in Russian).
6. Griitsenko, Y. T. (1991). *Tekhnologiya osvoeniya valtorny* [Horn Technology], Moscow: Izd. Avtora. (in Russian).
7. Mazel', L. (1960). *Stroenie muzykal'nykh proizvedeniy* [The structure of the musical works], Moscow: Muzgiz. (in Russian).

8. Medushevskiy, V. (1984). To the problem of the essence, evolution and typology of musical styles. *Muzykal'niy sovremennik. Sbornik statey* [Musical contemporary. Digest of articles], vol. 5, Moscow, Sovetskiy kompozitor, pp. 5–17. (in Russian).
9. Medushevskiy, V. K. (1979). *Muzykal'niy stil' kak semioticheskiy ob'ekt* [Musical style as a semiotic object], M.: Sovetskaya muzyka, no. 3, pp. 30–39. (in Russian).
10. Mikhaylov, M. (1981). *Stil' v muzike. Issledovanie* [Style in music. Study], Leningrad: Muzyka. (in Russian).
11. Monsenzhon, B. (2002). *Rikhter. Dialogi. Dnevniky* [Richter Dialogues. Diaries], Moscow: Klassika-XXI. (in Russian).
12. Polekh, V. *Shkola igry na valtornе* [French Horn School], Moscow: Muzyka. (in Russian).
13. Semeryaga, I. V. (2016). “The evolution of the horn in Central Europe in the XVII – XVIII centuries”, The dissertation of the candidate of Art Studies. Specials 17.00.02. “Musical art”, Maimonides State Classical Academy, Moscow, 186 p. (in Russian).
14. Farkas, Philip (1998). *Iskusstvo igry na mednykh dukhovykh instrumentakh* [The art of playing brass instruments], Translated by V. Serikova, Moscow: Izdatel'stvo MGK. (in Russian).
15. *Filosofskiy slovar'* Philosophical Dictionary (1990). Edited by I. Frolov, Moscow: Politizdat. (in Russian).
16. Fortunatov, Yu. A. (2004). *Leksii po istorii orkestrovnykh stiley. Vospominaniya o Yu. A. Fortunatove* [Lectures on the history of orchestral styles. Memories of Yu. A. Fortunatov], Moscow: Kompozitor. (in Russian).
17. Furukin, A. V. (2014). Natural horn in the work of O. Vanderbrok “The main treatise on all wind instruments for composers”, *Muzyka i vremya* [Music and time], Moscow, no. 7. pp. 40–43. (in Russian).
18. Yakustidi, I. V. (1982). “To the topic of lips formation for french horn players”, The dissertation of the candidate of Art Studies. Specials 17.00.02. “Musical art”, Kyiv Tchaikovsky State Conservatory, Kyiv, 160 p. (in Ukrainian).
19. Humphries, J. (2000). *The Early Horn: A Practical Guide*, Cambridge: Cambridge University Press. (in English).
20. Jeffrey Bryant “FRAM FGSM” available at: https://www.gsmd.ac.uk/music/staff/teaching_staff/department/2department-of-wind-brass-and-percussion/109-jeffrey-bryant/ (date of treatment 14. 02. 2019). (in English).
21. Radek Baborak. About me. available at: <http://www.baborak.com/en/about-me> (access date 14. 02. 2019). (in English).
22. Croatian-born Radovan Vlatkovic renders divine sounds from the notoriously difficult French horn. Radov. available at: <http://www.croatia.org/crown/articles/9018/1/croatian-born-radovan-vlatkovic-virtuoso-hornist-makes-it-sound-easy.html/> (date of treatment 14. 02. 2019). (in English).

УДК 78.03

DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.1.3>

Вероніка Тормахова

<https://orcid.org/0000-0003-3821-0655>

кандидат мистецтвознавства, доцент

Київський національний університет культури і мистецтв

nikusya2008@ukr.net

НЕАКАДЕМІЧНА МУЗИКА: ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЇ ТА СУТНІСНІ ВИМІРИ

У статті окреслено необхідність перегляду термінологічного поля сучасного музикознавства. Розглянуто ті наукові концепти, що існують для позначення стильових